

اثرات رانت ناشی از وفور منابع طبیعی، اقتصاد سایه و شاخص توسعه انسانی بر نابرابری درآمدی: تحلیل بین

کشوری

اکرم روزدار^۱

مصطفی رجبی^{۲*}

فرزاد کریمی^۳

چکیده

مطالعه‌های تجربی دهه‌های اخیر اقتصاد کشورها با سطوح درآمدی متفاوت به لحاظ دسترسی به منابع طبیعی، نشان داده است که وفور منابع طبیعی و درآمد ناشی از فروش آن می‌تواند از یک طرف سرمایه با ارزشی برای کشورها محسوب شود که با سرمایه‌گذاری‌های دولت در زیر ساخت‌های اصلی موجبات پیشرفت اقتصادی و توزیع برابر درآمدها را فراهم آورد. از طرف دیگر، با ایجاد فرصت‌های رانت‌جویی و تشکیل اقتصاد سایه، توزیع درآمد را نابرابر کند. وجود اثرات فضایی، امکان افزایش یا کاهش نابرابری در یک کشور ناشی از سیاست‌های داخلی در کشورهای مجاور را مطرح می‌نماید. از این رو هدف پژوهش حاضر، بررسی تاثیر رانت وفور منابع طبیعی، اقتصاد سایه و شاخص توسعه انسانی بر نابرابری درآمدی در قالب اقتصادسنجی فضایی با استفاده از ماتریس وزنی فاصله‌ای در بین ۷۵ کشور در ۴ گروه درآمدی با روش اطلس در دوره زمانی (۱۹۹۰-۲۰۲۱)، مدل الگوی پانل پویای فضایی (spregfext) است.

نتایج حاکی از گسترش نابرابری درآمدی ناشی از افزایش رانت منابع طبیعی بدون توجه به گروه‌بندی درآمدی کشورها است؛ اثرات فضایی این متغیر در کشورهای هم‌گروه و مجاور بجز در ۲۱ کشور با درآمد بالای متوسط مثبت ولی بی‌معنا است. حجم اقتصاد سایه در کشورهای با درآمد سرانه پایین بیشترین تاثیر بر نابرابری درآمدی دارد؛ ولی حجم اقتصاد سایه کشورهای هم‌گروه درآمدی تاثیری بر توزیع درآمد در کشورهای مجاور ندارد. تاثیر شاخص توسعه انسانی بر نابرابری درآمدی کاهش‌دهنده ولی سیاست‌های داخلی کشورهای با درآمد سرانه متوسط پایین و پایین در زمینه توسعه سرمایه انسانی بر توزیع درآمد در کشورهای مجاور ناکارآمد است. همچنین افزایش نابرابری در یک دوره، استمرار افزایش نابرابری در دوره‌های بعد را به همراه دارد.

طبقه بندی JEL: O13, D63, E24, O17

کلمات کلیدی: وفور منابع طبیعی، اقتصاد سایه، توزیع درآمد، شاخص توسعه انسانی، الگوی پانل پویا فضایی.

۱. دانشجوی دکتری اقتصاد سلامت، دانشکده حقوق و اقتصاد، واحد خمینی شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، خمینی شهر، اصفهان، ایران. ۰۹۱۶۹۷۳۳۵۵۲

akram.roozdar@iaukhsh.ac.ir

<https://orcid.org/0000000269882617>

۲. استادیار گروه اقتصاد، دانشکده حقوق و اقتصاد، واحد خمینی شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، خمینی شهر، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول) ۰۹۱۲۳۵۸۸۹۶۳

rajabi@iaukhsh.ac.ir

<https://orcid.org/0002006652347>

۳. دانشیار اقتصاد بین‌الملل، گروه مدیریت، واحد مبارکه، دانشگاه آزاد اسلامی، مبارکه، ایران. ۰۹۱۳۱۱۶۰۸۷۱

farzadkarimi@mau.ac.ir

<https://orcid.org/0000000268869648>

Title: The effects of rent from natural resources, shadow economy and human development index on income inequality: a cross-country analysis

Akram Rozdar¹

Mustafa Rajabi*²

Farzad Karimi³

Abstract

Empirical studies of the economies of countries with different income levels in terms of access to natural resources in recent decades have shown that the abundance of natural resources and the income from its sale can be considered a valuable capital for countries on the one hand, which with government investments in the main infrastructure, it provided economic progress and equal distribution of incomes. On the other hand, by creating opportunities for rent-seeking and forming a shadow economy, it makes income distribution unequal. The existence of spatial effects suggests the possibility of increasing or decreasing inequality in a country due to internal policies in neighboring countries. Therefore, the aim of this research is to investigate the effect of rent abundance of natural resources, shadow economy and human development index on income inequality in the form of spatial econometrics using the weighted distance matrix among 75 countries in 4 income groups with the Atlas method in the time period (1990-2021). is a spatial dynamic panel pattern model (spregfext). The results indicate the expansion of income inequality caused by the increase in the rent of natural resources regardless of the income grouping of the countries; The spatial effects of this variable in the same group and neighboring countries are positive but insignificant, except in 21 countries with high average income. The size of the shadow economy in countries with low per capita income has the greatest impact on income inequality; But the size of the shadow economy of countries with the same income group does not affect the distribution of income in neighboring countries. The impact of the human development index on income inequality is decreasing, but the domestic policies of countries with low and medium per capita income in the field of human capital development are ineffective on the distribution of income in neighboring countries. Also, an increase in inequality in one period leads to the continuation of an increase in inequality in the following periods.

JEL classification: O13, D63, E24, O17

Keywords: natural resources, shadow economy, income distribution, human development index, spatial dynamic panel model.

¹. PhD student in health economics, Faculty of Law and Economics, Khomeinishahr Branch, Islamic Azad University, Khomeinishahr, Isfahan, Iran. 09169733552

akram.roozdar@iaukhsh.ac.ir

<https://orcid.org/000000002-6988-2617>

². Assistant Professor, Department of Economics, Faculty of Law and Economics, Khomeinishahr Branch, Islamic Azad University, Khomeinishahr, Isfahan, Iran. (Corresponding Author)

09123588963 rajabi@iaukhsh.ac.ir

<https://orcid.org/000002-00665-2347>

³. Associate Professor of International Economics, Department of Management, Mobarakeh Branch, Islamic Azad University, Mobarakeh, Iran. 09131160871

farzadkarimi@mau.ac.ir

<https://orcid.org/000000002-6886-9648>